

Predsednica Republike Slovenije

NATAŠA PIRC MUSAR

**Nagovor
predsednice Republike Slovenije dr. Nataše Pirc Musar
na sprejemu
ob 30-letnici delovanja slovenskega Varuha človekovih pravic**

Cukrarna, petek, 6. december 2024

Velja govorjena beseda.

*Spoštovani varuh človekovih pravic,
dragi nekdanji varuhi in varuhinji,
spoštovana predsednica državnega zbora,
predsednika ustavnega in vrhovnega sodišča,
predsednik Evropskega sodišča za človekove pravice,
spoštovani ombudsmani in predstavniki tujih institucij za človekove pravice,
spoštovani veleposlaniki in veleposlanice,
cenjene gostje in cenjeni gosti,*

lepo vas je videti zbrane v tako velikem številu v čast pomembni obletnici delovanja slovenskega varuha in vesela in počaščena sem, da vas ob tej priložnosti lahko nagovorim ter z vami delim nekaj misli o pomenu varuha človekovih pravic.

V teh tridesetih letih smo imeli pet varuhov. Prvega varuha, dr. Ivana Bizjaka, žal ni več med nami; njemu gre zasluga, da je institucijo varuha postavil na noge. So pa danes z nami vsi naslednji varuhi in varuhinji, ki ste zaslužni za to, da je ta institucija danes spoštovana in aktivno sodeluje pri oblikovanju standardov na področju človekovih pravic ter predvsem opozarja na zdrse, ki se zgodijo v naši družbi. Razkorak med zapisanimi pravicami in prakso se pojavlja v vseh državah. Tudi v Sloveniji.

Ocenjujem, da imamo po 30-ih letih delovanja slovenskega Varuha kar nekaj razlogov za zadovoljstvo. Menim namreč, da je v dobri kondiciji, zahvaljujoč vsem dosedanjim varuhom in zahvaljujoč okrepitvi vloge varuha skozi dosedanje noveliranje Zakona o varuhu človekovih pravic.

Na prvem mestu omenjam zagovorništvo otrok. Poleg tega so zakonske spremembe prinesle Svet varuha za človekove pravice kot njegovo posvetovalno telo, ki bi v prihodnje lahko še bolj doprinesel k delu varuha.

Da lahko uveljavljamo svoje pravice, jih moramo najprej poznati. Naloga Centra za človekove pravice pri Varuhu je prav to: spodbujanje in spremljanje uresničevanja človekovih pravic ter informiranje in izobraževanje o njih.

In predvsem smo lahko zadovoljni, da je slovenski Varuh pridobil status A po Pariških načelih za delovanje nacionalnih institucij za človekove pravice. Ta, najvišji status je treba negovati in ohranjati.

Varuh človekovih pravic je branitelj najranljivejših in poleg tega očem večine tudi najbolj skritih delov družbe. Manjšine in posamezniki, žal prepogosto tudi tisti najranljivejši v naši družbi, torej otroci, in vedno bolj tudi starejši, katerih število in potrebe naraščajo v obratnem razmerju z upadanjem družbene sposobnosti, morajo imeti ustrezno pomoč, glas, ki ga sami nimajo. Varuh mora biti glasen, a ga moramo tudi slišati. Tu se prepletata naša in njegova odgovornost.

Človekove pravice in pravna država hodijo z roko v roki. Družbene spremembe in razvoj nujno prinašajo vedno nove izzive pri varstvu človekovih pravic, nastajajo tudi nove pravice. Kot je pravica do zdravega življenjskega okolja, ki smo jo obravnavali na zadnjem predsedničinem forumu. Ob tem se mi zdi pomembno, da se Varuh v prihodnje še bolj vključi v ozaveščanje o pomenu človekovih pravic in spoštovanja okolja.

Kje so torej še možnosti izboljšave in modernizacije slovenskega Varuha?

V načrtovanem noveliranju Zakona o varuhu človekovih pravic je najprej in predvsem potrebna širitev njegovih pristojnosti na vse izvajalce javnih služb.

Vemo, da smo sredi postopka izvolitve novega varuha ali varuhinje, ki ga ne morem in ne želim komentirati. Predlagam pa, da začnemo za čas po nastopu novega varuha ali varuhinje razmišljati o nadaljnjih korakih za krepitev integritete in neodvisnosti Varuha. V procesu zakonskega noveliranja v ta namen predlagam spremembo, da se mandatna doba varuha podaljša na najmanj sedem let, se pa zato ukine možnost njegove ponovne izvolitve po poteku mandatne dobe. To je tudi skladno z Beneškimi načeli.

Verjamem, da bi tako vsakokratnega varuha razbremenili nepotrebnih pritiskov in pričakovanj vsakodnevne politike ter mu omogočili kar najbolj neodvisno delovanje.

In za konec o tem, ali Varuha odgovorni za kršitve in politiki sploh slišimo. Največ prostora za izboljšave vidim prav v uresničevanju Varuhovih priporočil. To, da se številna priporočila ponavljajo iz leta v leto, ne da bi prišlo do njihove uveljavitve, ne govori le o odnosu oblasti do institucije Varuha kot čuvaja uresničevanja naših pravic in svoboščin, ampak tudi o tem, da odgovorni svoje ustavne dolžnosti glede spoštovanja in uveljavljanja človekovih pravic prepogosto ne jemljejo dovolj zares. To ni dobro in zaradi tega bi morali biti zaskrbljeni. Ali smo? Prav zaradi takšne ignorance se porajajo vedno večji zdrsi oblasti v kršitve pravic posameznika in različnih ranljivih skupin. Žal politika še vedno ne zmore zbrati dovolj moči, da bi ustrezno sistemsko odpravila najhujšo kršitev človekovih pravic v zgodovini naše države, čeprav je že davno nastopil čas za to in so bili mnogi v volilni kampanji polni besed, da bodo ta črni madež res odpravili. Pa ga niso in nič ne kaže, da ga bodo v tem mandatu.

Zahvaljujem se Varuhu človekovih pravic za sodelovanje z mojo ekipo pri reševanju posameznih primerov težkih zgodb izbrisanih. Nekaj smo jih že uspešno rešili. Ljudje bi brez naše pomoči dobesedno umrli na cesti.

Spoštovani,

ob današnji obletnici se spomnimo, da je slovenska država nastala prav na podlagi civilnodružbenih prizadevanj in legitimnih zahtev za človekove pravice in temeljne svoboščine. Zagovarjanje in krepitev človekovih pravic je moja globoka zaveza že vso mojo karierno pot. Temu sem kot predsednica namenila tudi posebno priznanje, ki ga bom čez nekaj dni, na svetovni dan človekovih pravic, podelila že drugič v svojem mandatu. Ker je skrb za človekove pravice naloga vseh nas.

Varuhu človekovih pravic in njegovi ekipi, pa tudi vsem dosedanjim varuhom, varuhinjam in njihovim sodelavkam in sodelavcem čestitam za prvih trideset let ter vas vse vabim, da skupaj nazdravimo naslednjim desetletjem uspešnega delovanja te izjemno pomembne institucije, ki nam vsak dan nastavlja ogledalo. Večkrat se pogledajmo vanj. Večkrat.

Hvala.